

Nattverden – Herrens måltid

Uttalelse fra den katolsk-lutherske samtalegruppen i Norge (1982)

[Forord](#)

[I Innledning](#)

[II. Nattverden - et troens mysterium](#)

[III. Underveis til enighet](#)

[Norge kommer etter: Økende forståelse mellom katolikker og lutheranere](#)

Forord

Etter tre års arbeid, hvorav det første gikk med til en innledende oppklaringsrunde, er den katolsk-lutherske samtalegruppen i Norge nå ferdig med sin første uttalelse, «Nattverden - Herrens måltid». Uttalelsen ble vedtatt på gruppens møte i Oslo, 29. mars 1982.

Den katolsk-lutherske samtalegruppen betegnes som en «ordnet kontakt» mellom Den romersk-katolske kirke i Norge og Den norske kirke. Den er dermed en forlengelse av de læresamtalene som nå i lengre tid har foregått mellom katolikker og lutheranere internasjonalt. At kontakten ikke betegnes som «offisiell» her i landet, skyldes at Den norske kirkes biskoper i 1978 ikke fant «at saken var moden for en mer formalisert offisiell kontakt». Biskopene overlot saken til Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke, som så oppnevnte de lutherske medlemmene av gruppen. Fra katolsk side var det Norsk katolsk bisperåd som oppnevnte.

Samtalegruppen består fra katolsk side av biskop Gerhard Schwenzer, Trondheim (formann), pater Wilhelm Hertman, Bergen, pater Jo Neve og pater Finn Thorn, Oslo. Pater Per Bjørn Halvorsen, Oslo, har det siste året møtt som varamann for pater Neve.

Fra luthersk side møter professor Ivar Asheim, Oslo (formann), professor Nils Bloch-Hoell, praktikumslektor Sven Oppegaard og fakultetslektor Kjell Olav Sannes, alle Oslo. Pastor Karl Gervin, Oslo, har en tid møtt som varamann for Sven Oppegaard. Sekretær for gruppen er pastor Ola Tjørhom, teologisk konsulent i Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke.

Dette heftet inneholder gruppens uttalelse om nattverden, og et intervju Kirkens Informasjonstjeneste hadde med de to formennene for gruppen i mars 1980. Gruppen tar nå fatt på arbeidet med å finne ut hvor nær de to kirkene står hverandre i synet på det kirkelige embete.

Vår oppfatning av andre kirker bygger ikke alltid på like god kunnskap om hva de lærer. Vi håper dette heftet kan være et bidrag til bedre kunnskap om hva katolikker og lutheranere er enige om, og uenige om, i vår tid.

Oslo, i april 1982

Kirkens informasjonstjeneste og Katolsk informasjonstjeneste

I Innledning

Den uttalelsen som her legges fram, er utarbeidet av Den katolsk-lutherske samtalegruppen i Norge. Denne gruppen, som ifølge sine retningslinjer er «et fast forum for teologiske samtaler» mellom de to kirkene, har vært i arbeid siden 1979. Gruppens medlemmer er oppnevnt av henholdsvis Norsk Katolsk Bisperåd og Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke. I det siste har gruppen særlig arbeidet med den internasjonale felles katolsk-lutherske kommisjons dokument om nattverden, «Das Herrenmahl» («Herrens måltid») fra 1978.

I. 1 Forholdet mellom katolsk og luthersk lære

Helt fra reformasjonstiden har den romersk-katolske og den evangelisk-lutherske kirke stått i et dobbelsidig forhold til hverandre. På den ene side hadde splittelsen mellom dem sin årsak i dyptgående teologiske forskjeller. Ut fra sin reformatoriske kristendomsforståelse tok de lutherske kirkene sterkt avstand fra en rekke sider av den katolske kirkes daværende lære og praksis. Samtidig forkastet den katolske kirke - spesielt i forbindelse med Tridentinerkonsilet (1545-63) - sentrale deler av den lutherske lære. Uenigheten gjaldt særlig synet på frelestilegnelsen og på kirken. Men samtidig var det innenfor begge kirker enighet om så grunnleggende trossannheter som læren om Den treene Gud, skapelsen, Jesu Kristi guddom og inkarnasjon, hans oppstandelse og gjenkomst, samt dåpens og nattverdens nådemiddelkarakter.

Denne spenningen i forholdet mellom de to kirker har bestått. I århundrene som fulgte etter reformasjonen, var det forskjellene som kom tydeligst fram - og som på enkelte punkter ble forsterket. Den katolske dogmedannelse med hensyn til paveembetet og Maria ble sterkt anfektet fra luthersk hold. På den annen side har den teologiske debatt og pluralisme innen lutherdommen fått katolikkene til å stille spørsmål ved hvor alvorlig lutheranerne egentlig mener sin tilslutning til de grunnleggende trossannheter.

I løpet av de siste par tiår har det likevel skjedd ting som har utdypet og understreket det de to kirker står felles om. Det mellomkirkelige klima har blitt bedret, særlig etter Det annet Vatikankonsil (1962-65). Selv om det fortsatt er omdiskutert hvorvidt konsilets vedtak innebærer reelle avklaringer i forhold til de tradisjonelle stridsspørsmål, har konsilet utvilsomt skapt bedre muligheter for en åpen samtale mellom de to kirkene.

I denne situasjonen er det viktig å foreta en grundig teologisk vurdering av hvor våre to kirkesamfunn nå står i forhold til hverandre. Et slikt arbeid må være nøkternt og saklig, og forutsetter vilje til å ta både sin egen og samtalepartnerens lære på alvor. En må unngå lettvinde kompromisser og tilsløring av reell uenighet, men samtidig vise åpenhet og vilje til å la sine oppfatninger bli korrigert - av hverandre og fremfor alt av Guds Ord.

I. 2 Læresamtaler mellom katolikker og lutheranere

I løpet av de siste år har det både på lokalt, nasjonalt og internasjonalt plan vært flere kontakter som har betydd mye for avklaringen av forholdet mellom de to kirker. Særlig viktige er dokumentene fra den internasjonale felles katolsk-lutherske kommisjon, hvis medlemmer er oppnevnt av henholdsvis Vatikanets sekretariat for kristen enhet og Det Lutherske Verdensforbund.

Også her i Norge arbeides det med å avklare hva de to kirkene står sammen om og hvor det finnes reell uenighet - for å rydde av veien misforståelser og fremme gjensidig forståelse mellom dem. Et slikt oppklaringsarbeid har vist seg å være svært nødvendig. Man har lenge

hatt mer uformelle kontakter. Men først i 1979 kom kontakten mellom de to kirker inn i ordnede former i og med opprettelsen av Den katolsk-lutherske samtalegruppen. Denne gruppen, som nå er inne i sitt fjerde arbeidsår, har ført sine samtaler i en nøktern, men samtidig åpen og broderlig atmosfære.

Etter en innledende orienteringsrunde om de to kirkers syn på Skriften og den kirkelige tradisjon, begynte gruppen sitt arbeide med læren om nattverden. Ikke minst på dette punkt var det på reformasjonstiden stor uenighet mellom den romersk-katolske og den evangelisk-lutherske kirke, en uenighet som hadde både læremessige og praktisk-kirkelige sider. Samtidig sto en likevel sammen på vesentlige punkter, for eksempel i avvisningen av spiritualistiske tendenser og i vern om læren om Jesu Kristi virkelige nærvær i nattverdens brød og vin - selv om dette nærvær ble forstått forskjellig innenfor de to kirker. De to kirkers liturgier har dessuten mange felles trekk som viser at man i stor utstrekning bygger på den samme arv. Sett på denne bakgrunn er det naturlig at nattverden står sentralt når katolikker og lutheranere innleder læresamtaler.

I. 3 «Herrens måltid»

Den internasjonale kommisjonens rapport «Herrens måltid» (Das Herrenmahl, Frankfurt/Paderborn 1978) bygger på rapporter som andre samtalegrupper har utarbeidet. Man høster fruktene av lengre tids arbeid. Vi har altså foran oss et sentralt dokument. «Herrens måltid» er bygd opp omkring Skriftens vitnesbyrd og kirkens liturgiske tradisjon. Første hoveddel har overskriften «felles vitnesbyrd», mens siste del - hvor de kontroversielle punktene tas opp mer direkte - betegnes som «felles oppgaver».

I samsvar med vårt mandat «å bearbeide og vurdere resultater fra den internasjonale samtale mellom katolikker og lutheranere i lys av den kirkelige situasjon i Norge», har den norske samtalegruppen gjennomgått «Herrens måltid» og forsøkt å vurdere rapportens hovedsynspunkter og konklusjoner. I det følgende vil vi gjøre rede for resultatene av vårt arbeid, samt komme med enkelte mer generelle synspunkter på forholdet mellom katolsk og luthersk syn på nattverden. Vi henviser etter hvert til «Herrens måltid», som vi anbefaler til videre studium innenfor våre kirker. Paragrafnumrene viser til det offisielle dokumentet, som også finnes i dansk oversettelse. (Herrens nadver, København 1980.)

Vi er kommet til at det på en rekke punkter er god dekning for å si at det eksisterer reell enighet mellom våre to kirkesamfunn. Men som det vil fremgå av det følgende, foreligger det også uenighet og karakteristiske forskjeller. Uttalelsen presenteres i gruppens eget navn og kan følgelig ikke betraktes som en offisiell læreuttalelse. Vi håper likevel at den vil kunne bidra til en positiv klargjøring av forholdet mellom den katolske og den lutherske kirke her til lands, samt stå som et vitnesbyrd om vår felles tro på Herren Jesus Kristus.

II. Nattverden - et troens mysterium

II. 1 Nattverdmåltidet som sakrament

Det som katolske og lutherske kristne står sammen om i nattverdsynet, utgjør en del av en større trossammenheng. I fellesskap bekjenner vi troen på den treene Gud, hans skapergjerning og frelsen i Jesus Kristus, som vi får del i som uforskyldt gave ved Den Hellige Ånd.

Utgangspunktet og grunnlaget for vår nattverdfeiring er at Kristus ifølge sitt løfte (jfr. innstiftelsesordene slik vi finner dem i Det nye testamente, se Mt. 26:26-29, Mk. 14:22-25, Lk. 22:16-20 og 1. Kor. 11:23-26) er tilstede i nattverdens brød og vin og der meddeler den troende menighet sin frelsende nåde. Katolikker og lutheranere bekjenner sammen at Jesus Kristus er nærværende i nattverdmåltidet som den korsfestede - som døde for våre synder - og som den som oppsto til vår rettferdiggjørelse. Vi bekjenner at nattverdmåltidet er et sakrament, et nådemiddel: Gud gir oss her del i fruktene av Kristi offer på Golgata. Over alt og til alle tider når kristne feirer dette Herrens måltid etter hans vilje og til minne om ham, gir han oss fred og fellesskap med Gud og med hverandre, syndsforlatelse, liv og salighet. (Jfr. «Herrens måltid» § 6.)

Som sakrament er nattverdmåltidet en gave fra Jesus Kristus til sin kirke. Vi tar imot denne gave når vi på hans ord og bud feirer dette måltid til minne om ham og sammen med ham. Uten Jesu innstiftelsesord er nattverden intet sakrament.

Katolikker og lutheranere bekjenner sammen at nattverdets innhold tilegnes i tro. Følgelig er nattverden ikke å betrakte som et automatisk virkende middel til verdens frelse. I «Herrens måltid» slås det fast at nattverdets gave bare er tilgjengelig for oss gjennom troen. Denne tro er Den Hellige Ånds gave. Uten troen kan vi ikke feire nattverd, og vi feirer nattverd for at troen skal styrkes. Derfor er påkallelse av Den Hellige Ånd (i noen nattverdliturgier et eget ledd, kalt epiklesen) også en bønn om levende tro. (Jfr. «Herrens måltid» §§ 8, 23, 62.)

Sammen bekjenner vi videre troen på Jesu Kristi virkelige nærvær i alterets sakrament. Vi bekjenner at Jesus Kristus - sann Gud og sant menneske - er sant og virkelig tilstede i nattverdets brød og vin med sitt legeme og blod (realpresensen), ikke på grunn av mottakerens tro, men i kraft av Kristi innstiftelse. (Jfr. «Herrens måltid» § 48, se også §§ 16, 19, 22 og 52.)

Herrens virkelige nærvær i nattverden er blitt forstått på forskjellige måter i våre respektive kirker. Men det at vi tror på Herrens nærvær er langt viktigere enn den teologiske tilretteleggelse, som alltid vil være ufullkommen.

Det lutherske syn går ut på at Kristi legeme og blod er tilstede i, med og under brødet og vinen (konsubstansiasjonslæren).

Katolikkene har gjerne forstått det slik: Mens brødet og vinens indre vesen forvandles til Jesu legeme og blod, forblir elementenes ytre egenskaper som lukt, smak og utseende de samme (transsubstansiasjonslæren).

Det finnes fortsatt uenighet mellom oss både når det gjelder den måten Kristus er tilstede på i sakramentet og varigheten av dette nærvær. Dette medfører også uenighet i spørsmålet om det er riktig å tilbe Herren i sakramentets elementer.

Både katolikker og lutheranere vil holde fast ved måltidsaspektets grunnleggende betydning for Kristi sanne nærvær i nattverdets sakrament: Kristus er tilstede for at vi ved å spise og drikke skal få del i hans legeme og blod.

Katolikkene er overbeviste om at Kristus er nærværende i sakramentets brød så lenge det kan spises, og i vinen så lenge den kan drikkes. Derfor finner de grunnlag for å tilbe Kristus i de innviede elementene. Tilbedelse av Kristus i sakramentet anses på katolsk hold som en logisk

konsekvens av Herrens blivende nærvær i sakramentet. Lutheranerne knytter Herrens sakramentale nærvær utelukkende til selve nattverdmåltidet. De finner ikke grunnlag for tilbedelse av Kristus på særskilt måte i de innviede elementer. (Til denne uenighet, jfr. «Herrens måltid» §§ 54 f.)

Disse forskjellene i syn på Kristi nærvær i sakramentet bør imidlertid ikke skygge for den grunnleggende enighet om at Jesus Kristus er virkelig og sant tilstede i nattverdens brød og vin. Dokumentet «Herrens måltid» gir flere steder uttrykk for denne enighet. (Jfr. f.eks. §§ 16, 19 og 22.)

II. 2 Nattverden og Kristi korsoffer

I henhold til Jesu innstiftelse feirer vi nattverd til minne om ham som døde for våre synder og oppsto til vår rettferdiggjørelse. Derfor betegner vi ofte nattverden som et minnemåltid, hvor vi «forkynner Herrens død inntil han kommer». (1. Kor. 11:26.) (Jfr. her det såkalte anamnetiske aspekt.) Når det i innstiftelsesordene tales om å feire nattverdmåltidet «til minne om» Jesus Kristus, (1. Kor. 11:24 f) betyr det ikke bare at vi tenker på ham, men det innebærer også at han selv kommer til oss og at vi - når vi mottar brødet og vinen - ved Guds nåde får del i fruktene av hans korsoffer. I tilslutning til «Herrens måltid», § 56 bekjenner vi sammen at dette offer er det en gang for alle fullbyrdede offer for verdens synder. Det kan verken gjentas, erstattes eller utfylles. (Jfr. også §§ 38 og 61.) Nattverden er Guds gave til oss, og vi vender oss i denne hellige handling til Gud med lovprisning og takk for hans gave og med bønn om at nattverden må styrke oss til kjærlighetens tjeneste for vår neste. Takken og tjenesten skal være vårt åndelige offer. (Jfr. Rom. 12:1, Hebr. 13:15, 1. Pet. 2:5.)

Når katolikkene lærer at nattverden - foruten å være en gave fra Gud - også rettes til ham som et virkelig offer, bygger de på den overbevisning at Kristi korsoffer og messeofferet er numerisk identiske. Messeofferet føyer intet til korsofferet. Jesu offer på Golgata blir nærværende på en ublodig måte i nattverden. Jesus Kristus selv er offergaven, hengitt til oss og for våre synders skyld. Samtidig er Jesus presten som ofrer seg selv til Faderen for oss og i vårt sted som den nye Adam. (Jfr. Rom. 5:12-21.) Fordi vi er syndere, er vi ute av stand til selv å frembære et offer til Guds velbehag. Derfor bærer Jesus dette offer frem som den nye stamfar og representant for hele menneskeslekten. Dette gjelder både de levende og de døde, hvis tro Gud alene kjenner. Dermed er vi alle inkludert i Kristi offer. Bare fordi vi slik er tatt med i hans offer, kan vi si at vi (dvs. Kirken, bestående av både Kristus som hodet og oss som lemmene) frembærer et virkelig sonoffer når vi feirer nattverden.

Katolikkene mener at man overser et sentralt bibelsk aspekt (Kristus som ofrer seg til Faderen som representant for menneskeheten, jfr. Rom. 5) når man reduserer offeraspektet ved nattverden til bare et takkoffer vi frembærer for Gud.

Lutheranerne kan i forbindelse med nattverden tale om et takkoffer som vi frembærer for Gud. Det er da vår takk og lovprisning - og ikke Kristus i de innviede elementer - som frembæres som offer. De kan ikke se at forestillingen om et sonende messeoffer har støtte i Skriften. Hverken i innstiftelsesordene eller i Rom. 5 er det tale om at vi inkluderes i Kristi offer på en slik måte at vi er med og frembærer det. Kristi offer skjedde uten vår deltakelse, på Golgata. Det ble frembåret for oss av Kristus alene, som en stedfortredende straffelidelse. Alt som skal til overfor Gud er fullbrakt. Nattverden er innstiftet for at fruktene av dette offer skal gis oss.

Lutheranerne finner den forestilling vanskelig at nattverden skulle kunne komme de avdøde troende til gode. Med katolikkene bekjenner de at fruktene av Kristi offer mottas ved tro i nattverdmåltidet. Men denne tro forstås etter luthersk syn som den personlige tillit til Guds frelestilsagn som gis oss i og ved nådemidlene. Vi har derfor ikke grunnlag for å si mer enn at Guds gaver i nattverden gis oss ved vår deltakelse i Herrens måltid, uten at vi dermed vil anfekte Guds suverene forvaltning av sin nåde og sine gaver.

Katolikkene mener at et sakrament alltid er et personlig møte mellom Gud og mennesker. En kan ikke motta sakramentet på vegne av andre. Men i et slikt møte med Gud kan man gå i forbønn for sine medmennesker. Selv om man under nattverdhandlingen ber for bestemte personer - både levende og de som er døde i samfunn med Kristus - overlater man selvsagt til Gud om og på hvilken måte han vil hjelpe dem.

Disse meningsforskjellene bør likevel ikke skygge for den grunnleggende enighet som består i at både katolikker og lutheranere i fellesskap bekjenner at det ikke er noen annen soning for våre synder enn den som Jesus har fullbrakt i vårt sted, og at det bare er ved troen på ham at vi får del i forsoningen.

II. 3 Nattverden som fellesskapsmåltid

Katolikker og lutheranere bekjenner sammen at nattverden er et fellesskapsmåltid som knytter sammen kristne som feirer dette måltid etter Jesu vilje på tvers av tid og rom. For med en Ånd er de troende døpt til å være ett legeme (1. Kor. 12:13), og når vi får del i det ene nattverdets brød, blir vi ett legeme (1. Kor. 10:17). «Også vi blir i sannhet trukket inn i det åndelige legeme - det vil si i fellesskapet med Kristus og alle de hellige - og forvandlet, og ved dette sakrament gjort delaktige i Kristi og alle hans helliges dyder og nådegaver». (Luther i «Sermon zum heiligen Leichnam Christi». Jfr. «Herrens måltid», §§ 25 f.) Nattverden feires i fellesskap og tjener til å styrke fellesskapet. Den forbinder de troende over alle grenser. De blir ett legeme i den lokale menighet og som verdensomspennende fellesskap. Til og med den jordiske virkelighets grenser overskrides idet lovprisningen til Gud frembæres av hans menighet i himmelen og på jorden. (Jfr. «Herrens måltid» § 27.)

Mellom nattverden og det kristne liv er det en dyp indre sammenheng som gjør nattverdfeiringen til høydepunkt og livskilde i kirkens liv. Uten nattverdfellesskap kan det derfor ikke være fullt kirkelig fellesskap, og uten kirkelig fellesskap intet sant nattverdfellesskap. (Se «Herrens måltid» § 26.)

På samme måte som nattverden forbinder kristne i et verdensvidt fellesskap, synliggjør den i praksis dessverre også skillelinjer. Katolikkene vil kunne si at Kristus mottas av troende som deltar i et luthersk nattverdmåltid, men de vil ha vanskeligheter med å akseptere dette som et helt og fullt sakrament. Dette skyldes blant annet synet på det kirkelige embete: Hvis ikke nattverden forvaltes av en prest som er ordinert med en ordinasjon som godkjennes av den katolske kirke, har den ifølge katolsk syn ikke bevart sitt opprinnelige og hele innhold. (Jfr. «Herrens måltid», §§ 66 og 72 f.) De ser seg heller ikke på det nåværende tidspunkt i stand til å gi ikke-katolske troende generell adgang til sitt nattverdbord. Lutheranerne i Den norske kirke praktiserer på sin side såkalt «åpen kommunion», hvilket innebærer at også medlemmer av andre kirkesamfunn gis adgang til nattverdbordet. Men de fastholder at enighet i det læremessige er en forutsetning for at prester fra to eller flere kirkesamfunn kan forrette nattverd i fellesskap. Når det gjelder embetssynet, er nattverdets realitet og virkning ifølge luthersk syn ikke avhengig av den forvaltende prests ordinasjon - kun av at sakramentet

forvaltes i samsvar med Kristi innstiftelse og oppdrag. Dette innebærer at selv om de mener at nattverden etter kirkens orden bør forvaltes av en ordinert kirkens tjener, så er dens realitet og virkekraft ikke avhengig av dette. (Jfr. «Herrens måltid» § 67.)

Til tross for det som ovenfor har blitt sagt om enighet i forståelsen av nattverden som fellesskapsmåltid, gjenstår det altså fremdeles skillelinjer som må overvinnes - blant annet i synet på det kirkelige embete. Men samtalen går på dette punkt videre. Vi viser her til at den internasjonale felles katolsk-lutherske kommisjon nylig har publisert et dokument om denne problematikken. («Das geistliche Amt in der Kirche», Frankfurt/Paderborn, 1981. Dette dokument har vi imidlertid ikke gjennomgått ennå.)

II. 4 Nattverden og den skapte verden

Både katolikker og lutheranere tror at det er en sammenheng mellom nattverden og hele den skapte verden. Gud som handler med oss i alterets sakramente er hele verdens Skaper og Herre. Jesus Kristus - «ved hvem alt er skapt» - tar i nattverden i bruk brød og vin, elementer fra den skapte verden, for å gi sitt legeme og blod «til liv for verden» (jfr. Joh. 6:51).

Denne side ved nattverden burde også kunne hjelpe oss til en klarere forståelse av Skaperens vilje med sin verden og vårt ansvar for den. Etter å ha mottatt nattverdets gave, sendes vi til verden for å forkynne budskapet om Guds kjærlighet slik den en gang for alle ble åpenbart i Jesus Kristus. Vi skal elske vår neste som oss selv - i frimodig tillit til at Gud virker gjennom oss og en gang vil fullføre den gjerning han har begynt i oss.

Fordi lemmene på Kristi legeme er blitt forsonet med Gud og med hverandre i nattverden, skal de også være forsoningens tjenere blant menneskene og vitner om oppstandelsens glede. Deres nærvær i verden innebærer solidaritet med alle mennesker i både lidelse og håp. Derfor er de kalt til å engasjere seg for menneskene, for slik «å la Kristi kjærlighet bli synlig i tjeneste og i kamp»(jfr. «Herrens måltid» § 41). Dette bør også komme naturlig til uttrykk i kirkens liturgi.

II. 5 Nattverden og den kommende herlighet

I vår nattverdfeiring forkynner vi Herrens død inntil han kommer (jfr. 1. Kor. 11:26). Det nattverdmåltid vi feirer her i tiden, er et pant på den kommende herlighet og et tegn på den nye himmel og den nye jord som vi knytter vårt håp til. Den framtid som har blitt lovet oss begynner allerede her og nå i nattverdmåltidet - skjult, men samtidig åpenbart. For «den som spiser mitt legeme og drikker mitt blod, har evig liv, og jeg skal reise ham opp på den siste dag» (jfr. Joh. 6:54).

Derfor vender nattverdfeiringen vårt blikk mot Herrens komme. Nattverden er en gledens foregripelse av det himmelske festmåltid som skal feires når forløsningen er fullbyrdet og skapningen befridd for trelldommen under forgjengeligheten. (Jfr. Rom. 8:20 f, se også «Herrens måltid» § 42 f.) Nattverdliturgiens lovprisning av den treene Gud bæres av denne glade foregripelse av den kommende herlighet.

II. 6 Nattverdpraksis

Parallelt med læresamtalene om nattverden har det i de senere år også foregått en utvikling innen kirkene som i realiteten innebærer en tilnærming mellom dem. De liturgiske reformer

både på luthersk og katolsk mark (jfr. f.eks. oversettelsen av den katolske liturgi fra latin til folkemålet) har brakt de to kirkenes gudstjenesteformer nærmere hverandre. Videre kan det nevnes at katolikkene - som i flere århundrer bare ga brødet til nattverd gjestene - nå igjen har gitt adgang til at også vinen deles ut.

Dette praktiseres allerede nå i flere katolske menigheter, og blir av lutheranerne betraktet som gledelig ettersom Kristi innstiftelse ifølge luthersk syn forutsetter at både brød og vin utdeles. Som gledelig må det også betraktes at forbudet mot såkalte privatmesser, dvs. messer som feires av presten alene, er innskjerpet overfor tidligere tiders misbruk og at nattverdens måltidskarakter understrekes sterkere.

Lutheranerne på sin side legger nå vekt på større nattverdhyppighet i sine menigheter, og flere lutherske kirker har åpnet adgang for at barn ned til 6 - 7 års alderen skal kunne motta sakramentet. Begge deler svarer til katolsk praksis. Det er vårt håp at denne tilnærming mellom våre kirker vil kunne fortsette - sammen med en læremessig avklaring av disse spørsmål.

III. Underveis til enighet

Som det fremgår av vår redegjørelse, er katolikker og lutheranere i dag enige på flere viktige punkter i nattverdlæren. I enkelte tilfeller dreier det seg om en enighet som er en del av vår felles kristne arv fra tiden før reformasjonen andre ganger skyldes det økende tilnærming i den senere tid. Samtidig står vi fremdeles overfor meningsforskjeller som til dels går ganske dypt. På en smertelig måte viser uenigheten seg ved det splittede nattverdbord.

Vi kan ikke forholde oss passive og avventende overfor en slik splittelse. Veien frem til full enighet synes fortsatt lang og den går gjennom møysommelig teologisk arbeid hvor vi som kristne tar både vår egen og hverandres trosoverbevisning på alvor, i bønn, ydmykhet og kjærlighet. Det er vårt håp at dette arbeidet med Guds hjelp vil ha fremgang. Vi anbefaler vår uttalelse til studium innenfor våre kirker og håper at den vil kunne bidra til en positiv avklaring og gjensidig tilnærming mellom oss - i lydighet mot Kristi bønn: at vi må være ett for at verden skal tro (Joh. 17:21).

Gerhard Schwenzer - Ivar Asheim

Per Bjørn Halvorsen, Wilhelm Hertman, Nils E. Bloch-Hoell, Finn Thorn, Sven Oppegaard, Kjell Olav Sannes

Ola Tjørhom, sekretær

Norge kommer etter: Økende forståelse mellom katolikker og lutheranere

(Intervju ved Kirkens Informasjonstjeneste, mars 1980)

- Etterhvert som vi får mer korrekte oppfatninger av hverandre, vil den personlige kontakten mellom norske lutheranere og katolikker bli lettere, sier professor Ivar Asheim. Han er en av

de to lederne for den katolsk-lutherske samtalegruppen i Norge. Hans katolske motpart, biskop Gerhard Schwenzer, er ikke et øyeblikk uenig. Gruppen er nå ferdig med en oppklarende innledningsrunde og skal ta fatt på konkrete enkeltsaker. Første emne er nattverden.

Sånn med en gang er det ikke lett å se hva det betyr for folk flest at teologer fra Den romersk-katolske og Den norske kirke gjennom et år nå har møtt hverandre jevnlig for å snakke om faget sitt. Mange nordmenn har vel knapt møtt en levende katolikk. Det som i fem hundre år var Norges «stats»kirke har jo siden 1500-tallet vært en liten, delvis forbudt, frikirke. Ennå ser det ut til at mange evangelisk-lutherske nordmenn setter en grense for kirkelig samarbeid ved katolikker. Det begrensede antallet katolikker i Norge fører dessuten til at samarbeid den veien ikke er noe påtrengende problem de fleste steder.

Annerledes er det utenfor Norden, i land der disse to grenene av den kristne kirke er mer jevnbyrdige, eller der lutheranerne er et lite mindretall. Der har ofte katolikker og lutheranere vært nødt til å følge bedre med hos motparten enn tilfellet var i Norge fram til i fjor. Også mellom Den katolske kirke og Det lutherske verdensforbund har det lenge vært kontakt. Det er dette arbeidet som nå til slutt har fått en avlegger her hjemme. «Ordnet kontakt» er den offisielle betegnelsen på det som foregår i gruppen. At det ikke kalles «offisiell kontakt» skyldes at Bispemøtet i Den norske kirke ennå ikke har funnet tiden inne til selv å være initiativtaker fra luthersk side, men har overlatt dette til Mellomkirkelig Råd. Fra katolsk side er det Norsk katolsk bisperråd som har stått for oppnevningen. Begge samtalelederne sier at betegnelsen ikke betyr noe så lenge man faktisk samtaler.

Det er særlig det store kirkemøtet i Vatikanet først på 1960-tallet, Det annet Vatikankonsil, som har satt fart i læresamtalene mellom Den romersk-katolske kirke og andre kirker. Konsilet åpnet kirken både innover og utover. Noen har til og med hevdet at Martin Luthers innsats ville vært unødvendig om konsilet hadde kommet fire hundre år før. Mens andre hevder at Den katolske kirke egentlig er uforandret etter konsilet. Midt i denne diskusjonen er det den norske samtalegruppen skal prøve å komme med korrekte beskrivelser som både katolikker og lutheranere kan være enige i. Siden luthersk kristendomsforståelse bygger på de samme dokumentene som for 450 år siden, er det Den katolske kirke som har de ferskeste skriftene å legge på bordet: konklusjonene etter Det annet Vatikankonsil.

Etter første arbeidsår gjorde den norske gruppen seg nå i mars ferdig med en oppklaringsrunde om «Skrift og Tradisjon». Dette har tradisjonelt vært et viktig punkt i diskusjonen mellom de to kirkene. Den katolske kirke har hevdet at både Bibelen (Skrift) og kirkens måte å tolke den på (Tradisjon) er midler Gud åpenbarer seg gjennom. Mens Luther på sin side skapte slagordet «Skriften alene», en grunnsten for lutherske kirker siden. Både Ivar Asheim og Gerhard Schwenzer legger vekt på at meningen i gruppen ikke har vært å komme til enighet her, men å bli klar over hva motparten egentlig mener om dette - i dag.

- På luthersk side har vi oppdaget at Skriften har en mer overordnet betydning i Den romersk-katolske kirke enn vanlig antatt, sier professor Asheim. - Etter Det annet Vatikankonsil ser det ut til at tanken om «åpenbaringsens to kilder» er forlatt, og at en bibelvekkelse har bredt seg.

- På vår side må vi likevel avgrense oss overfor prinsippet «Skriften alene», sier biskop Schwenzer. - Årsaken er at kirken, etter vår mening, per definisjon ikke kan komme i strid med Skriften. Det er den samme Guds ånd som inspirerte Skriften og som inspirerer kirken. Men, som Asheim sier, Skriften er klart overordnet Tradisjonen i katolsk teologi i dag.

- I luthersk teologi er det sentralt at punkter i bekjennelsen, dogmer, må kunne forkastes dersom det viser seg at de er i strid med Bibelen, sier Asheim. - Uten «Skriften alene» synes vi det blir vanskelig å holde fram Bibelen som en kritisk instans overfor kirken.

- Til det vil vi svare at det er mulig likevel, sier Schwenzer. - Fordi vi mener at et dogme ikke har vært et virkelig dogme dersom det senere viser seg å være i strid med Skriften.

Denne meningsutvekslingen mellom de to lederne ser ut til å være typisk for stemningen i samtalegruppen. Biskop Schwenzer, som først og fremst kjenner luthersk teologi fra hjemlandet Vest-Tyskland, synes det er viktig å få med at Den norske kirke er en bedre samtalepartner i disse spørsmålene enn søsterkirker lenger sør i Europa. - Dette fordi Den norske kirke, etter mitt personlige inntrykk, har mye klarere for seg hva den står for, sier han. På spørsmål om ikke dette gjør sjansene for en tilnærming mindre, sier Schwenzer: - Om Den norske kirke står helt og holdent på sitt fundament, og Den romersk-katolske kirke like helhjertet står på sin grunnvoll, da er de to ikke langt fra hverandre. Selvom det er prinsipielle forskjeller, er jeg overbevist om at vi på flere punkter kan nå meget stor grad av enighet.

Både Gerhard Schwenzer og Ivar Asheim er spente på fortsettelsen. Etter den prinsipielle innledningen tar man nå fatt på enkeltsaker de to kirkene allerede har samtalt lenge om internasjonalt. Da vil det vise seg om den prinsipielle uenigheten får mye eller lite å si fra sak til sak. Deltagerne er i alle fall forberedt på å finne enighet der man trodde det var uenighet, å finne uenighet der man trodde det var enighet. Første konkrete emne er nattverden. Utgangspunktet er et av de ferskeste dokumentene fra den internasjonale katolsk-lutherske gruppen, «Das Herrenmahl».

Norske lutheranere bør nok begynne å innstille seg på at den tid er forbi da Bibelen for katolikker var en fjern bok på latin. Det har gått en «bibelvekkelse» over den katolske verden de siste tiårene. Så får det vise seg etterhvert hva som skiller de to kirkene - i dag - , når det gjelder stikkord som «jomfru Maria», «helgener», «pavens ufeilbarlighet» og andre.

I den norske gruppen deltar fra katolsk side pater Wilhelm Hertman, Bergen, pater Jo Neve, Oslo, biskop Gerhard Schwenzer, Trondheim og pater Finn Thorn, Oslo. Fra luthersk side deltar professor Ivar Asheim, professor Nils Bloch-Hoell, forskningsstipendiat Sven Oppegaard og fakultetslektor Kjell Olav Sannes, alle Oslo. Pastor Karl Gervin, Oslo, møter for tiden som varamann for Oppegaard. Sekretær for gruppen er konsulent Ola Tjørhom, Mellomkirkelig Råd for Den norske kirke.